Folkeuniversitetet
Pensjonistuniversitetet

Pensjonistuniversitetet i Ålesund

Medlemsblad nr 39 3/2013

Juni 2013

I denne utgaven:

Leder, s. 2
Referat fra fellesmøte styre og studiegruppeledere, 04.04.2013, side 3

Referat fra foredraget om Borgundkaupangen, s. 4

Reiseforsikring for oss litt eldre, s.4

Korte beskrivelser fra studiegruppene, s.5

Referat fra Tandbergs foredrag om Mars, s.6

Referat fra foredraget om Helge og Anne Stine Ingstad, s.7

Forhåndsomtale av foredrag utover høsten, s.8

Dikt av Ivar Aasen, s.9
Den litt lette siden, s.10
Støtt våre sponsorer: Brages og Sparebanken Møre, s.11

Kontaktadresser til gruppeledere, s. 11

Informasjon om tillitsmenn, om formålsparagrafen og avtalte møtetider for gruppene, s.12

Du finner informasjon på
www.puiaa.no
Org.nr. 987 814 217
Bankkonto 3910 26 50933

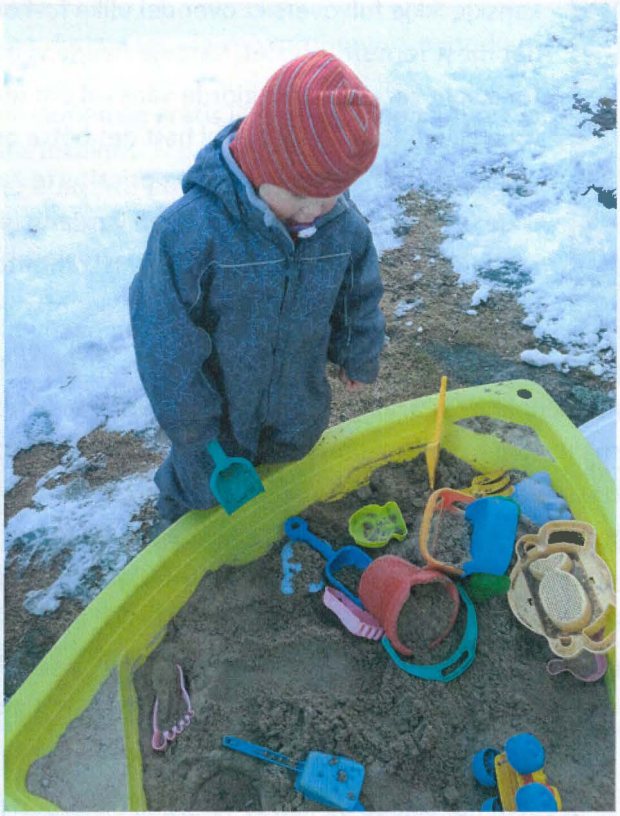

Her er minner fra en lang vinter.

Knapt treåringen ventet her med lengsel på at ei bånnfrossen sandkasse skal tine såpass at det går an å leke der igjen.

Bildet er tatt med fordi det kanskje gjør at vi setter ekstra stor pris på gode sommerdager.

Temamøtene og turer fremover

(Se side 8 for nærmere omtale)

29.august:	**Ranveig Liseth: Edv. Munch, i tidens lys (se side 8)**
26. september:	**Historia om Ivar Aasen. Illustrert foredrag av Ottar Grepstad**
8-9. oktober:	**Fellestur til Operaen i Nordfjord: Flaggermusen.**
31.oktober:	**Torbjørn Urke: Stjernehimmelen**
28.november:	**Torbjørn Færøvik : Kina**
12.desember:	**Astor Furseth: Mystiske og spennende funn i naturen på Sunnmøre**
	OBS Dato 12.des

Det vil bli orientert mer i detalj om til høsten når alt er klarlagt, men det blir gode foredrag.
Det faste er at vi møtes siste torsdag hver måned, på Høgskolen i lokalet Naftadjupet, kl. 1800—og at vi møtes til sosialt samvær etterpå, over en kopp kaffe og litt å bite i. Inngangspenger kr. 50.

Jeg vil bli medlem av Pensjonistuniversitetet i Ålesund

Navn: Postadresse:
Postnr og sted:
Telefon fast: Tlf mobil:
E-postadresse: Fødselsdato:
Gi informasjonen til enten Sjur Brande eller Per Øfsdahl (adresser på siste side)

Etterpåklokskap

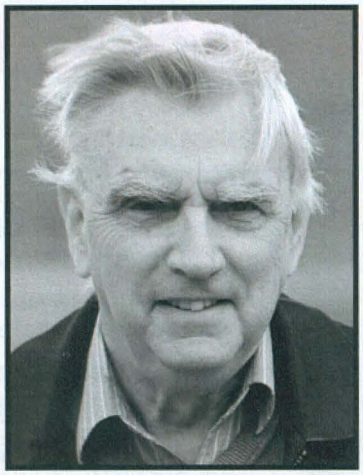

Fornuftas skjebne er ofte å bli etterpåklokskap. Det er to grunnar til dette. Vi har kanskje ikkje full oversikt over dei ulike forholda som kan spele inn for å gjere det mest fornuftige valet. Kanskje hadde vi ikkje heilt oversikt over dei mulegheitene som var der når vi gjorde våre val om utdanning, val av yrke eller andre område i livet. Kanskje hadde vi hatt det betre om vi hadde valt annleis. Vi greip ikkje sjansen når den var der og prioriterte galt i dei vala vi gjorde. Men det er ikkje berre våre eigne val som kan vurderast i etterpåklokskapens lys. I samfunnet blir det gjort mange politiske val som sett i ettertid har vore både ufornuftige og katastrofale. Problemet er at det ofte er etterpåklokskapen som kan vurdere kva som hadde vore fornuftig og ikkje.

I politikken må sanninga vente til nokon får bruk for den, sa Bjørnson. Det same kan ein nok seie om fornufta. I samfunnsdebatten kan ein snakke om to rasjonalitetar. Den som er basert på fornuft og den politiske. Den politiske er kanskje den som er lettast å forholde seg til fordi den plasserer fornufta i bakgrunnen og tek avgjerdene på gjerne kortsiktige og opportune vurderingar. Slik sett er den lagleg til for fornuftsbaserte analyser og kritiske vurderingar. Det betyr ikkje at politiske avgjerder jamt over er ufornuftige. Dei er berre blanda opp med andre vurderingar. Fornufta er det verre med. Der er vanlegvis ikkje berre ei løysing eller forslag som kan kallast fornuftige. Men fordi der er så mange perspektiv, prioriteringar og verdiar som kan leggast til grunn for fornuftige forslag, er der mange som kan vere fornuftige frå eit perspektiv, men svært så ufornuftige med andre utgangspunkt og verdiar.

Som eldre har vi vore vitne til det som har skjedd og kan ta etterpåklokskapen på alvor. I ettertid gir den ei vurdering av kva som ville ha vore det mest fornuftige valet i lys av det som skjedde seinare. Vi som er komne opp i åra sit inne med mykje etterpåklokskap som kan sette samfunnsutviklinga inn i eit historisk perspektiv. Som journalisten Anne Marte Blindheim uttrykte det i Dagbladet for ei tid sidan er dei eldre "*... vandrende leksikon som har observert og deltatt i teknologisk, politisk og kulturell utvikling over flere tiår. De er sprengfulle av spennende erfaringer, kloke refleksjoner, mulige forklaringer*".

Diverre har ikkje etterpåklokskapen nokon høg status. Det er det som skjedde eller blei gjort som både folk flest og historikarane er opptekne av. Ikkje av det som kunne ha skjedd om det blei gjort andre val. Men nokre historikarar har byrja å interessere seg for korleis historia hadde set ut om det var blitt gjort andre val eller utfallet av historiske hendingar var blitt annleis. Slik kontrafaktisk historieskriving kjenner vi stort sett frå historiske romanar, men det kan av og til vere ein interessant hobby å tenkje seg korleis t.d. utviklinga lokalt ville ha blitt om noen hadde gjort andre politiske val enn dei som i si tid blei gjort. Vi kan gå tilbake nokre tiår og minnast korleis det var, kva for val som blei gjort og kva konsekvensar det fekk. Lukke til med spekulasjonane.

Karl J.

Vær snill å si fra om endringer i dine adresser, telefonnummer, e-poster, og andre ting som vi kan bruke for å nå frem til deg med beskjeder, forsendelser og spørsmål.
Det er tidkrevende for styret å finne ut av slike ting i etterkant,
og du kan gå glipp av ting!

Referat fra fellesmøte styre og studiegruppeledere, 04.04.2013

1. KJS innledet kort om **tilhørigheten til Folkeuniversitetet**. Kort om historikken, praktiske forhold, og om voksenopplæringsloven som gir oss fri benyttelse av offentlige lokaler. Om praksisen i Ålesund kommune for tiden.
2. **Presentasjon av gruppene selv:**
   Stor aktivitet gjennomgående. Rekrutter via munn-til-munn metoden. Det sosiale aspektet vektlegges av alle.
   Betalingsproblemet med kommunen og gratis lokaler kom opp. Styret følger siden det er litt forskjellig praksis. På biblioteket er det gratis lokaler.
   Quo Vadis gruppen ønsker å opprette en konto under PU sentralt, disponeres av gruppen selv. Sigurd og Sjur samarbeider om dette videre.
   Flere grupper har bevisst fleksible møte-frekvenser og steder, ikke den normale 14-dagers. Quo Vadis sjeldnere, men spansk hver uke.
   Flere grupper har en utstrakt virksomhet elektronisk via e-post i tillegg til møtene. Man møter eksterne organisasjoner i forbindelse med prosjektene gruppene arbeider med.
   Datagrupper ønsker mer prosjektbasert undervisning. Forskjellige kunnskapsnivåer gjør det nødvendig å tilpasse arbeidet i gruppene, alt fra start til videregående.
   Grupper som arbeider med nesten samme ting må koordineres når det gjelder ekstern virksomhet slik at vi arbeider mot samme mål.
   Hvordan rekruttere yngre medlemmer? Gruppene bør lage en kort beskrivelse av hva gruppen arbeider med og at dette trykkes i medlemsbladet.
3. **Medlemsdata**. Historisk sett var det Folkeuniversitetet som skulle ha fødselsnummer, fordi det har skjedd misbruk når det gjelder støtteordninger. Vi har ikke følt behov for annet enn fødselsdato og har rent mel i posen.
4. Gruppenes **deltakerliste** ønskes ajourført så godt som mulig. Mye arbeid å ajourføre disse, må gjøres fortløpende av gruppeleder. Alle gruppene sendte inn skjemaene sist.
5. **Semesterrapporter**, intet nytt. Gruppene sender inn rapporter.
6. **Datagruppene** er ikke enkelt å organisere. Nivået varierer, og når man blir mer viderekommen så er det ikke enkelt å finne plass i neste gruppe. God veiledning krever at man ikke kan ha for mange deltakere. Det å lage en mer helhetlig plan er vanskelig å lage, og enda vanskeligere å følge i praksis.
   Vi bør få frem bedre at vi ikke driver kurs, men studiegrupper hvor vi lærer litt av hverandre. Om vi konsentrerer oss om én og én ting (program, tema, emne) da er det mer å regne som et **kortvarig emne** som gjennomgås.
7. **Erfaringsutveksling**. Det er ikke lett å finne ledere til å overta når en leder har holdt på lenge. Dette er egentlig en grunnleggende tanke at alle i tur og orden skal bidra til gruppens virksomhet. Vi kan peke på dette i passende sammenheng.
   Knoppskyting kan skje ved at en person eller to danner en ny gruppe når det blir for mange i en eksisterende gruppe.
   Rekruttering av yngre medlemmer ønskes. Nå skjer dette via munn-til-munn metoden, hvilket er positivt. Aktivitetene i Quo Vadis og datagruppene fører til mange nye medlemmer. Det ble foreslått at hver gruppe skulle skrive kortfattet, gjerne 3-4 linjer, om hva gruppen holder på med og hvordan den arbeider. Dette vil da bli trykket i medlemsbladet. Om man skriver lengre er det OK, men for lange omtaler kortes ned redaksjonelt.
   Dannelse av nye grupper lider litt av at det ikke er passende lokaler til disposisjon. Om noen vet om lokaler som kan brukes, så gi beskjed til koordinator.
8. Gruppene må **koordinere** ting som presenteres eksternt. Gå gjennom styret på forhånd.
   Når «privatpersoner» går eksternt med egne ting (som gruppen også arbeider med) må ikke gruppen eller foreningen nevnes i den sammenheng. Men alle oppfordres selvsagt til å vise selvstendig aktivitet.
9. Flere grupper ønsker støtte til **prosjektarbeid**. Budsjettet inneholder en post for dette.

Referenter: Torun Eriksen og Sjur Brande

Tilstede var styret og følgende grupper: Samfunn, Kunst, Quo Vadis, Spansk, Digitalfoto, Litteratur 2,3 og 4, Helse & Velvære, Byen vår, Data begynnere og viderekommende, Kommunen vår.

Quo vadis arrangementer 2013

Opera Nordfjord: Flaggermusen 8.- 9. oktober 2013

Turen er fulltegnet, og det er venteliste

Borgundkaupangen – oppgang og nedgang over 500 år.

Regionkonservator Jarle Sulebust holdt et engasjerende foredrag om framveksten og nedgangen til Borgundkaupangen på møtet i Pensjonistuniversitetet den 21. mars. De første sporene av Borgundkaupangen finner vi så tidlig som på 900 tallet, men på 1500 tallet er så godt som alle spor borte. Kaupangen vokste fram fordi den var et trafikknutepunkt for ferdselen langs kysten og det var et naturlig sentrum for fiskevær og fjordbygdene. I hundreårene som har gått siden Middelalderen har vi hatt en landhevning på ca 80 cm, så det er med på å forklare at Katavågen på den tiden var en god havn som var tilgjengelig både fra Nørvasundet og Borgundfjorden.

Selve byen låg i området rundt Katavågen, oppover på prestegården og rundt Klokkersundet. Her det funnet sport både etter hus, brygger og ikke minst kirker. Det var fire steinkirker i Borgundkaupangen som gir indikasjoner på at den måtte ha en forholdsvis stor befolkning tidsperioden tatt i betraktning. Den er ikke nevnt i så mange skriftlige kilder, men i 1394 er det nevnt at folk på Sunnmøre er pålagt å handle i Borgundkaupangen. På denne tiden var nok nedgangstidene satt inn for kaupangen, og Sunnmøringene reiste nok heller til Bergen og handlet med hanseatene der de både kunne få bedre betalt for fisken og også få kredit.

Borgundkaupangen var et handelssted med forbindelser både til England og sannsynligvis også til andre deler av Europa. Det er funnet smykker som stammer fra Finnland, og sannsynligvis gikk forbindelsene enda lengre østover. I byen var det mange handverkere, og en har funnet sikre spor bl.a. etter skomakerverksted. En skotype har fått navnet etter Borgund, men samme skotype finnes også andre steder i Europa. Dette viser at en sikkert hadde god forbindelse til utlandet.

Det var nok mange grunner til at Borgundkaupangen etter hvert ble borte. Svartedøden var nok en viktig årsak. Halvparten av Norges befolkning dør i løpet av kort tid. Det ble kaldere og kanskje måtte fiskerne lengre ut på havet for å få fisk. Dette medførte større båter og Katavågen ble for liten. I stedet vokste Ålesund etter hvert fram som en naturlig arvtaker.

Reiseforsikring for oss litt eldre

https://www.dnb.no/segp/ps/applikasjoner/person/skadeforsikring/reise/produktinfo_reise.html

Vi er en reiseglad gjeng, og det er ikke til å legge skjul på at vår gjennomsnittsalder er 76 år. Men ikke alle forsikringsselskapene er like velvillig stemt når det gjelder ulykkesvilkårene etter at vi har passert 75 år.

Det kan derfor glede oss at DNB har en ulykkesforsikring som kalles Reise Best, som man finner på linken over, eller selvfølgelig ved å gå i banken selv. Der dekkes ulykkesforsikring ved død med et fornuftig beløp, og ulykkesforsikring som medfører 100% medisinsk invaliditet uten aldersgrense.

Foruten selvfølgelig alt det andre som vi kan bli utsatt for.

Her er i korte trekk det noen av gruppene arbeider med:

Byen Vår er sterkt opptatt av utviklingen i Ålesund - tekniske løsninger, kultur- og sosiale emner. Gruppen har som mål å ta for seg temaer som gjelder Ålesund i fortid, nåtid og framtid. For tiden har gruppen ikke plass til flere medlemmer.

I **Digital fotogruppe** får vi undervisning i grunnleggende ting innen digital fotografering. Videre lærer vi hvordan vi kan forandre og forbedre bildene våre ved bruk av et egnet fotoprogram. Redigering og lagring av bildene på en oversiktlig måte får vi også kunnskaper om. Vi har møter hver 14.dag og er pr. i dag en gruppe med 14 medlemmer.

Vi i **Engelsk litteratur** møtes annenhver mandag fra klokka 10 til 11.30 og diskuterer engelske bøker; 5 - 6 i halvåret. De aktuelle bøkene blir valgt i fellesskap, og skaffes av Biblioteket. Dette semesteret er vi 8 damer og en herre. Vi trives, og prater i vei så godt vi kan. Kaffekos til slutt for den som vil!

Gruppa **Helse og Velvære** går turer, vi har som mønster å gå hver annen torsdag, men vær- og føreforhold, som vi er helt avhengig av, gjør at det kan bli lenge mellom turene, eller det kan bli tur hver uke. Turene varer ca. 2 timer, vi har matpause, da koser vi oss med medbrakt mat og drikke og diktopplesning. Vi holder oss til flate turer, tindebestigning overlater vi til andre. Det er ingen begrensning i antall deltakere, alle er velkommen til å være med, gjerne med to staver.

Vi er 10 medlemmer i **spanskgruppa** som møtes 2 timer hver tirsdag på Spjelkavik omsorgssenter for faglig og sosialt samvær. Dette er ikke egnet for nybegynnere i språket, for vi har nå et ganske bra nivå mht språkbeherskelse og grammatikk. Vår lærer har bakgrunn fra spanskundervisning på Spjelkavik vgs, og er proppfull av kunnskaper som hun med glede videreformidler til oss. Vi har dessuten lærebok, Mundos 2, der vi leser tekster og gjør øvelser, og videosnuttene "5 Minutos", korte, spanske dialoger til egentrening.

Vi er 7 medlemmer i **litteraturgruppe 3** og har møtene på Aspøy seniorsenter. Vi velger ut bøker i fellesskap, og det er stor variasjon i bokvalget. Vi leser vanligvis en bok hver 14. dag. På møtene diskuterer vi boka vi har lest, innhold, språk, historie og samfunnsspørsmål som har tilknytning til boka. Vi har det veldig kjekt sammen, og møtene avsluttes med kaffe på senteret. Flere av medlemmene i gruppa deltar ofte på "litterært friminutt" på biblioteket. I slutten av hvert semester prøver vi å ta en tur, f.eks. til Bjørnsonfestivalen og museet på Devold-fabrikken i Langevåg.

Litteratur 1 møtes på Ålesund bibliotek annenhver tirsdag kl. 1100 - 1245. Vi ønsker å gi leseglede gjennom valg av litteratur, både nyere og eldre. Alle leser samme bok. Diskusjon om boka og aktuelt bakgrunnsstoff. Passer for alle. Sosialt samvær med kaffepause, og kafebesøk ved semesterslutt. Nye medlemmer ønskes velkommen.

Kunstgruppa møter 2. hver andre onsdag fra kl. 12.00 – 13.45 på møterom ved biblioteket i sentrum ved behov. Målsetning: utvide vår kunnskap om ulike kunstformer – stilarter og kunstnere; sosialt samvær; besøk til kunstgalleri – atelier/kunstnere med god innføring i aktuell kunst. Medlemmer av gruppa har innlegg på gruppemøtene om ulike tema og andre aktiviteter.

I løpet av våren har **datagruppa** hovedsakelig arbeidet med å lære disse ferdighetene:
Flytte ord; Klippe ut ord; Kopiere tekst; Lime inn doc; Merking av tekst; Sette inn doc.; Sette inn bilder; Opprette mapper; Plassere doc. i mapper. (Se bildet side 10)

Kommunen vår følger med på det som har med fremtiden i kommunen vår å gjøre: infrastruktur, parkering, Bypakken, Nordsideveien som vi mener er en helt nødvendig løsning, helhetlig utvikling i byen vår generelt. Vi gir lyd fra oss til overord-nede myndigheter fra tid til annen. Forslag til vår ordførers tale 1.jan. 2040 er ferdig skrevet.

Litteraturgruppe 2 i PUiÅ møtes annenhver mandag kl. 12.15 til 14. Gruppen består av 11 leseglade damer. Vi velger bøker vi vil dele med hverandre, presenterer dem hver sin gang og diskuterer. Vi hygger oss også med kaffe og mat og har det trivelig sammen.

Data nybegynnere har holdt på med å lære å betale regninger, vært innom de forskjellig flyselskap og NSB for å bestille reiser. Vi har ABC startsiden som vi jobber ut fra, og kan dermed også lese aviser.

Samfunnsgruppen følger med på utviklingen i samfunnet når det gjelder eldres levekår på bred basis. Vi arbeider for å legge vilkårene tilrette for at alle skal kunne bo og leve lengre i eget hjem, og er i ferd med å lage et eget opplegg som skal hjelpe oss med å kunne bygge nye boliger spesielt egnet for eldre. Vi har plass til noen få til.

Temaforedrag 25.april 2013: Erik Tandberg: Utforskningen av Mars

Det var en fascinerende fremstilling en stor og lyttende forsamling fikk være med på. Han var i USA under sin ingeniørutdannelse da romfartseventyret startet, og fikk anledning til å engasjere seg i utviklingen. Mange, mange ganger har han begeistret oss med sine forklaringer på det vi har sett på fjernsynet opp gjennom årene.
Han begynte vår kveld med det store bildet, med én sol og noen planeter som en liten del av vårt solsystem – og så fikk vi en liten innføring i hvor mange galakser, hvilken mengde stjerner og planeter man antar det finnes. Tallet er noe sånt som et 1-tall med 34 nuller bak – eller omtrent det samme som antall sandkorn i Sahara?
Eders utsendte medarbeider falt litt i tanker på det som har skjedd etter at Armstrong som første menneske satt sin fot på månen, og uttalte de velkjente ord: Et lite skritt for et menneske, et gigantisk sprang for menneskeheten.
NASA er ikke et driftsselskap, men et utviklingsselskap, fortalte han. Selv om utviklingen har vært formidabel så langt, så skisserte han planer som høres eventyrlige ut. President Obama har foreslått at amerikanske astronauter skal besøke en asteroide innen 2025. Nå kan det hende at disse planene blir endret og at astronautene vil besøke en slik alt i 2021. Det viktigste formålet er rent vitenskapelig. Hensikten med å ha tilgang til en asteroide skyldes at disse kan være rike på stoffer som karbon og forskjellige metaller som vi har bruk for her på Jorden.

Enda mer eventyrlig høres det når noen faktisk sysler med tanken på å kunne endre kursen på asteroider som kan ramme Jorden. Hvis man gjør det langt vekke fra oss er det mulig, sies det. Asteroider kan være noen meter i utstrekning, andre kan være 1.000 km store. Man har også planer om å bruke et ubemannet fartøy til å flytte en liten asteroide inn til et fast punkt 61.000 km over månen på dennes bakside sett fra oss. Derfra kan bemannede fartøy gå sakte inn til denne for å foreta nøye undersøkelser av sammensetningen av den, med tanke på å kunne hente verdifulle stoffer tilbake til jorden. Måten man vil forsøke å endre banen til asteroiden antas utført på er ved å legge den i «pose», og ved hjelp av solcelledrevne, elektriske rakettmotorer med liten effekt, men over lang tid, kunne styre den til ønsket punkt.

Finnes det så liv andre steder enn på vår klode, på Mars for eksempel? Skal det eksistere liv i en eller annen form kreves det vann, energi og kjemiske byggeklosser. Og det finnes det atskillige steder, sannsynligvis. Mange tror at det finnes mikroorganismer. En gang hadde planeten Mars tydeligvis både atmosfære og vann. Atmosfæren forsvant på ukjent vis, og dermed også overflatevannet. Tilbake har Mars iskapper på begge polene, og årstider som gjør at disse endrer utstrekning. Og antagelig vann som is under overflaten. I tillegg tyder de store vulkankraterne på at det har eksistert termisk aktivitet der.

Vi mennesker har lenge vært interessert i forholdene på Mars. Italieneren Schiaparelli tegnet i 1878 det han mente var vannveier. Men det forårsaket en del misforståelser da hans italienske *canali* ble oversatt til engelsk. En *channel* er et naturfenomen, mens en *canal* forstås som menneskeskapt. Altså ble det til at det måtte ha vært mennesker på Mars.

Men nærbilder viser tydelig at det må ha vært vann som har dannet elvefar i stor utstrekning.

Atskillige sonder har gitt oss mye informasjon allerede, og det nyeste utstyret, kjøretøyet Curiosity, ventes å gi oss atskillig mer. Dette kjøretøyet og dets operasjoner skjer mye under egen kontroll, ganske enkelt nødvendig fordi et signal mellom Jorden og Mars bruker opptil 20 minutter, hver vei.

Noen har også funnet ut at den 5.januar 2018 kan et bemannet romfartøy skytes ut for å komme i en fri returbane rundt Mars. Man tenker seg at et stabilt ektepar kan foreta denne reisen? En nederlandsk organisasjon arbeider med planer om å bygge en permanent bemannet base på Mars fra 2023, men med mennesker på enveis billett. Over 10.000 mennesker har meldt seg interessert, selv om reisen altså bare er én vei.

Romfartsinteresserte har i mange år vært på alle de aktuelle stedene i USA med Erik Tandberg som guide. Neste tur i september er overtegnet, men det kommer en ny tur til våren.

Det var en riktig spennende og tankevekkende kveld med Erik Tandberg.

Erik Tandberg har i en artikkel i Aftenposten tirsdag 30.april 2013 redegjort mer i detalj om «NASA vil fange asteroider». Link til denne artikkelen er:
https://web.retriever-info.com/go/?p=75090&a=20334&sa=2005182&x=664b4c3b7a2a7098e00ff52993b3a401&d=02000220130430121624 3

Et levd eventyr, om Helge og Anne Stine Ingstads eventyrlige liv.

Da Helge Ingstad døde i 2001 etterlot han seg ca 40 hyllemeter med arkivmateriale. Dette gav han sitt eneste barn, datteren Benedicte tilgang til, med oppfordringen, og forventningen, om at hun skulle skrive foreldrenes biografier, som nå foreligger som Eventyret (Helge Ingstad) og Oppdagelsen (Anne Stine og Helge Ingstad).

11. april fikk en stor lydhør forsamling eventyret fortalt av Benedicte Ingstad, illustrert med en mengde av Helges egne foto. Med sin store kunnskap om, og nære kjennskap til foreldrenes liv, ble det en uhyre interessant kveld.

Alt som smågutt ble Helge fortalt indianerhistorier og lekte seg med pil og bue, laget av drengen fra Sunnmøre. Faktisk hadde han et snev av sunnmørsdialekt resten av livet. Da han gikk på Katedralskolen i Bergen, var familiens forventning at han skulle bli akademiker og gjerne gå inn i embetsverket. Men i feriene likte han heller å vandre omkring på Hardangervidda. Han ble likevel jurist, og fikk seg advokatpraksis i Levanger (han var født i Meråker). I 1926 solgte han praksisen og dro til Canada for å leve fire år som pelsjeger. Eventyret var begynt. Boka "Pelsjegerliv blant Nord-Kanadas indianere" ble en stor suksess, og fikk mang en ungdom til å drømme seg bort, deriblant jeg. I 1931 forsøkte Norge å annektere Øst-Grønland, og fangstmannen Hallvard Devold, barnebarn til fabrikkgrunnleggeren Ole Andreas Devold (Devold fabrikker), heiste det norske flagget. Helge Ingstad ble sysselmann på Grønland frem til at Norge tapte saken for Haag-domstolen i 1933 ("Øst for den store bre"). Siden var han også assisterende sysselmann på Svalbard noen år ("Landet med de kalde kyster"). Bøkene hans hadde mange lesere, og etter hvert fikk hans reiser, og forfatterskap, mer vitenskapelig forskningspreg, som når han lette etter den forsvunne apachestammen i New Mexico ("Apache –indianerne. Jakten på den tapte stammen.") Villmarkslivet egner seg ikke særlig for familieliv. Som de fleste "idoler" fikk Helge også fan-brev. Den skjønne 16 års ungjenta Anne Stine Moe sendte brev, med foto, og fikk svar. Hun var 18 år yngre enn ham. I 1941 ble de gift.

Under krigen arbeidet Ingstad bl.a. for Røde Kors, men siden tok han opp igjen sine hovedinteresser, nå sammen med Anne Stine, som var blitt arkeolog. Hva hadde egentlig skjedd med den norrøne bosetningen på Vest-Grønland, som plutselig forsvant? Hvor var egentlig det Vinland som Leiv Eiriksson hadde beskrevet?

Et område han svært gjerne ville besøke var Sibir og fangstfolkene der. Men dette ville ikke sovjetmyndighetene gi tillatelse til. Hele familien dro likevel til California, klare til å reise over dersom tillatelsen ble gitt. Ventetiden ble kjedelig og Helge tok en tur til innlands-inuitene i Alaska i mens, eskimoer som levde av reinsjakt. Der ble han værende ca ett år, mens Anne Stine og Benedicte måtte dra alene tilbake til Norge. ("Nunamiut- blant Alaskas innlands -eskimoer".) Her traff han blant annet den lille gutten Roseveld Paneaq. Det var rørende å høre om da Roseveld som voksen mann kom til Brathalid, Ingstads tømmerhus på Vettakollen i Oslo, og fikk der en masse historiske opplysninger om sin stammes forhistorie. Stammens levemåte er totalt forandret i løpet av årene som er gått. I tillegg til beskrivelser hadde Ingstad både film og lydopptak fra kulturen slik den var i 1949-50.

Det som i ettertiden blir stående som ekteparets viktigste vitenskapelige bragd er likevel Anne Stines utgravinger av den norrøne bosetningen ved L'Anse aux Meadows på nordspissen av Newfoundland i 60-årene. Selv om fortolkningen av funnene møtte motstand, er det nå anerkjent at funnene av norrøne spinnehjul, og en ringnål av bronse, beviser at det dreier seg om en norrøn bosetning datert til ca år 1000, ca 500 år før Columbus kom til Amerika.

Alle svart-hvitt fotoene hjalp oss til å leve oss inn i historien, og bragte oss tilbake i tid. Vi fikk eventyret fortalt i løpet av en time. Helge Ingstads eventyrlige liv varte i 101 år. De mest eventyrlige eventyr er gjerne virkelighetens eventyr, levd eventyr.

Noralv Breivik

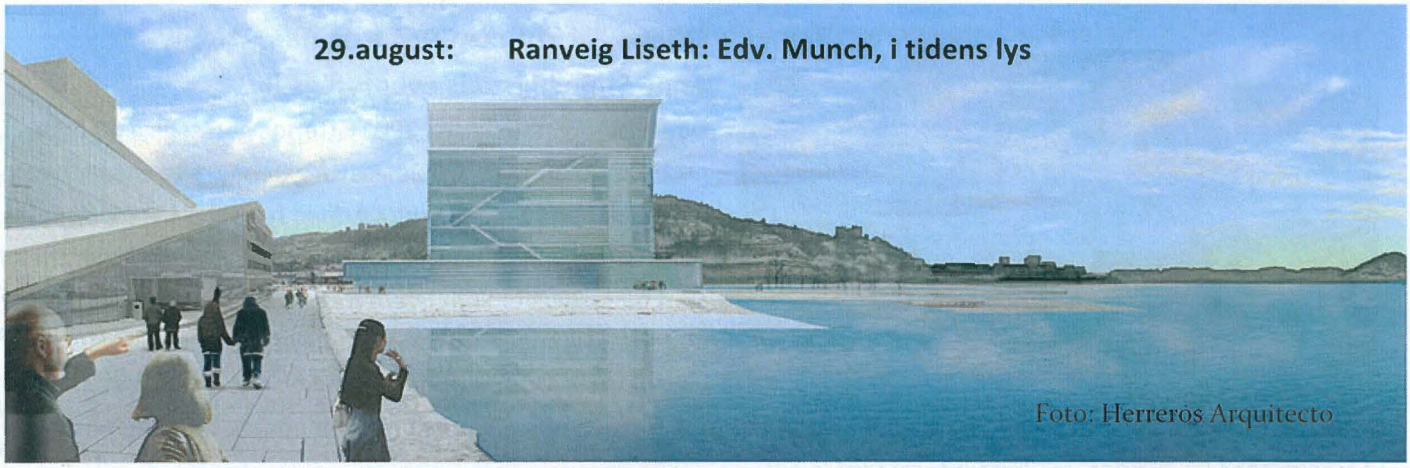

29.august: Ranveig Liseth: Edv. Munch, i tidens lys

Nå er det sannsynligvis besluttet endelig å bygge slik det er vist på illustrasjon her, bygget som kalles Lambda og ligger her ved Operaen i Bjørvika. Edvard Munch ble født for 150 år siden og døde i 1944. Han begynte å male som ung og debuterte på Høstutstillingen da han var 20 år. Han har malt ca. 1.700 malerier og nær 30.000 grafiske blad, samt tegninger og skisser.
Av dette utgjør Munchsamlingen 1.200 malerier, 4.500 tegninger, og 18.000 fotografier, grafiske blad og annet.
Det nåværende museet er ikke i tilfredsstillende stand, og et nytt har vært diskutert både fremlengs og baklengs, inntil nå.
Vi gleder oss til at Ranveig Liseth gir oss et innblikk i hvorfor denne maleren er så velkjent over hele verden, og verdsatt langt mer ute enn hjemme. Munchmuseet regnes nå som det største énmanns-museum i verden.
Det er rikelig med stoff i media for tiden i forbindelse med den pågående 150-årsutstillingen, med journalister fra hele verden tilstede. (http://t.nyhetene24.no/kultur/munch-utstillingen-vist-frem-en-historisk-begivenhet). Vel møtt 29.august kl. 1800.

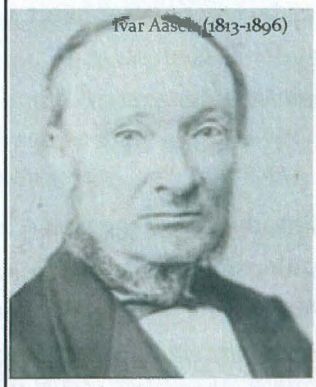

26. september: **Historia om Ivar Aasen. Illustrert foredrag av Ottar Grepstad**

Han forteller selv: Eg er direktør i Nynorsk kultursentrum, men Ivar Aasen-tunet er ei av fleire avdelingar i Nynorsk kultursentrum og har eigen dagleg leiar. Eg kjem som direktør, ikkje som styreleiar Språkrådet – kan vere nyttig å skilje dei rollene. Her er ein liten biografi:

Ottar Grepstad (f. 1953) har vore direktør i Nynorsk kultursentrum sidan 1999 og hovudredaktør for nettleksikonet Allkunne frå 2007. Han var redaktør i Syn og Segn 1984–88 og forlagsredaktør, redaksjonssjef og assisterande forlagssjef i Samlaget 1980–94. Han har skrive eller redigert 25 bøker, mellom andre «Viljen til språk. Ei nynorsk kulturhistorie» (2006), «Vestlandets historie», band 1–3 (2006, medredaktør), «Avisene som utvida Noreg. Nynorskpressa 1850–2010» (2010) og «Draumen om målet. Tilstandsrapportar frå Norge og Noreg» (2012). Hausten 2013 er han på ny bokaktuell.

Stjernehimmelen 31. oktober 2013: Torbjørn Urke

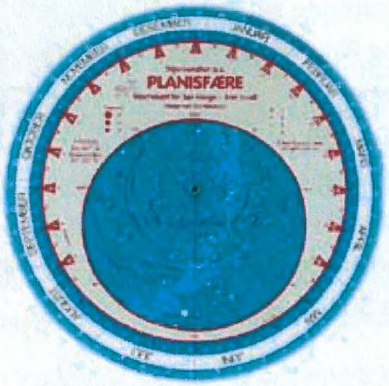

Eg vil kåsere litt om kva me kan sjå på stjernehimmelen denne hausten. Vidare vil eg ta for meg nokre bilde av ståande og liggande måne og fortelje korleis me kan sjå forskjell på stjerner og planetar på stjernehimmelen. Eg hentar fram nokre glimt frå stjernehimmelsidene i Nytt i Uka og så tek eg med meg stjernekart som eg viser korleis dei kan brukast for å finne fram på himmelen. Og vil nokon ta meg seg stjernekartet heim, vert det høve å få kjøpt der og då. Vert det klarvèr, og gatelysa ikkje er for sjenerande for stjernetitting, og det elles passar, kan me avrunde med fem instruksjons-minutt under open himmel.

Dreibare stjernekart gjør det enklere å finne frem på stjernehimmelen. Still inn dato og klokkeslett, så viser kartet hvilke stjernebilder som står hvor på himmelen. Slike kart viser imidlertid ikke planetene. De beveger seg fra uke til uke, og tas derfor ikke med på dreibare stjernekart. Dette er beregnet på våre breddegrader og er på norsk, koster kr. 150.

Sumarkveld

av Ivar Aasen

1. Velkomen atter hit til vaara Grender,
velkomen her, du sæle Sumarkveld,
med Lauv og Gras ut yver alla Strender
og gule Blomar i den grøne Feld,
med lette Smaasky, lagd i langa Render
som Traadar i det høge Himmel-Tjeld,
og med den milde Ljosken, som seg breider
ut yver Fjell og Fjord paa alla Leider.

2. Her er so ljos ein Lit paa alle Grunnar
for ljos til Natt og mesta dim til Dag.
Dei stille Votni standa blaa som Brunnar,
og Fossar syna seg i kvite Drag.
Det myrkjer i dei tette Holt og Runnar;
det ljoskar i dei blakke Bygdalag.
Den ljose Himmel speglar seg i Sjoen
og blikar mildt i Doggi yver Moen.

3. Her glytter Ljos igjenom tusund Gluggar
imillom Lauvet i den tette Lund.
Inn under Bjørkom standa ljose Skuggar
rett som ein Flekk um Roti, lett og rund.
Det gustar ingen Vind, som Toppen ruggar,
i denne kvildarrike Nattarstund.
Den snøgge Fuglen kurer, trøytt av Dagen,
og rosutt Fivreld' roar seg i Hagen.

4. Den sidste Sol-Blenk er i Havet sokken,
den fyrste kjem snart or den laage Grop;
ein Dag er tendrad, fyrr en hin er slokken,
og Kveld og Morgon renna heilt i Hop.
Snart vaknar upp den kvilde Fugleflokken
og helsar Morgonen med Glede-Rop.
So riser Soli til den lange Svingen
og set ein annan Lit paa heile Kringen.

5. Kom, lat oss nøyta Tidi, som ho skrider,
og minnast, at ho skrider ofsa fort.
Med kvar ein Dag, med kvar ein Kveld, som lider,
eit Stig mot myrke Vetteren er gjort.
Det kjem ein Dag, daa kvar ein Blom, som bider,
er fallen av; og slikt eit Fall er stort.
Di skal eg sjaa paa Blomen, fyrr han blaknar,
og nøyta Sumar'n, fyrr eg honom saknar.

Nordmannen

av Ivar Aasen

1. Millom Bakkar og Berg ut med Havet
heve Nordmannen fenget sin Heim,
der han sjølv heve Tufterna gravet
og sett sjølv sine Hus uppaa deim.

2. Han saag ut paa dei steinutte Strender;
det var ingen, som der hadde bygt.
«Lat oss rydja og byggja oss Grender,
og so eiga me Rudningen trygt.»

3. Han saag ut paa det baarutte Havet;
der var ruskutt aa leggja ut paa;
men der leikade Fisk ned i Kavet,
og den Leiken den vilde han sjaa.

4. Fram paa Vetteren stundom han tenkte:
Giv eg var i eit varmare Land!
Men naar Vaarsol i Bakkarne blenkte,
fekk han Hug til si heimlege Strand.

5. Og naar Liderna grønka som Hagar,
naar det laver av Blomar paa Straa,
og naar Næter er ljosa som Dagar,
kann han ingenstad vænare sjaa.

Oversatt av Kjetil Myskja

Between cliffs and the billowing breakers
The Norwegian of old found his home
A foundation he laid in these acres
His own hands raised his house from the loam.

He looked out on the boulder-strewn beaches,
Not a settlement was there in sight.
'Let's build farms and clear fields in these reaches,
Thus we win them to be ours by right.'

He saw seas that the storm tore asunder
The rough waves made them risky to row
Yet the fish had their passage thereunder
And their ways he was eager to know.

In the winter he might fall to pining:
'That I were in a sunnier part!'
But when sun in the springtime was shining
Then his homeland grew dear to his heart.

And when fields are like gardens in May-time,
When each hillside is leafy and green,
And when midnight grows light like in daytime
Nowhere else has such beauty he seen.

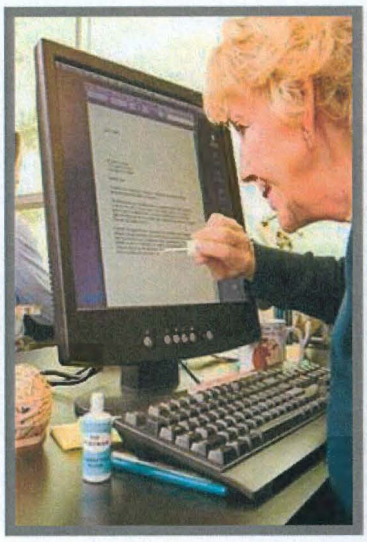

Bildet over er fra en datagruppe. Her brukes det skikkelig korrekturlakk til retting av tekst i et Windowsprogram. Det blir det litt vanskelig å fjerne lakken fra skjermen etterhvert.

Hei Freia. Pål her.

Æ har en forderflig trist historie å dele med dåkker...:O(
Idag skulle æ kose mæ sammen med guttan mine hjemme. Og for å være litt sunn, så tenkte æ at vi kunne koke egg. Og siden kona mi e reist til Førde i bursdag til han Einar, så måtte æ jo koke eggan sjøl. Av gammel vane, så valgte æ egg fra Prior til mæ og eldstegutten. Mens minstegutten ville gjerne prøve dåkkers påske-egg..... Og som dåkker sjøl kan se på bildet va resultatet katastrofalt. Egget fra Prior ser helt fint ut. Mens dåkkers egg e blitt helt ødelagt. Det må jo være gått ut på dato eller nåkka sånt?
Æ fant ut på google at egg skulle koke i cirka 8 minutter, men hele egget va nesten gått i oppløsning etter bare 27 sekunder.
Ka kan det være som har skjedd? Æ tør ihvertfall ikke la nån av ungan spise av det der egget, for det må jo være nåkka alvorlig galt med hønan dåkker bruker. Han Amer Kovac sier at det kan hende det e sånne Halal-egg, og at det e derfor det blir sånn når man koker det. Men det går vel ikke an? Gjør det vel?
Æ trur egentlig ikke så mye på han, for både han og han Kjetil Vistad Labahå påstår åssa at haren kan legge egg i påska, og det e nu hvertfall ikke sant. E det vel?
Men nu sitter æ altså her med en utrøstelig liten gutt som skriker, og sier at æ har ødelagt alt.. Og det har æ jo IKKE. Det e jo dåkker som har ødelagt alt, så æ syns ærlig talt at det her, ja det her får dåkker bare ordne opp i Freia.
Æ vil nødig bli nødt til å gå til avisan med det her. Hvis dåkker skjønner ka æ mener...????
Håper på svar.

Med hilsen Pål Riise, Kirkenes

P.S Dersom æ ikke tvinges til å gå til media med det her, vil æ gjerne være anonym. Æ har ikke løst å framstilles som en gammel grinebiter hvis det ikke e nødvendig.

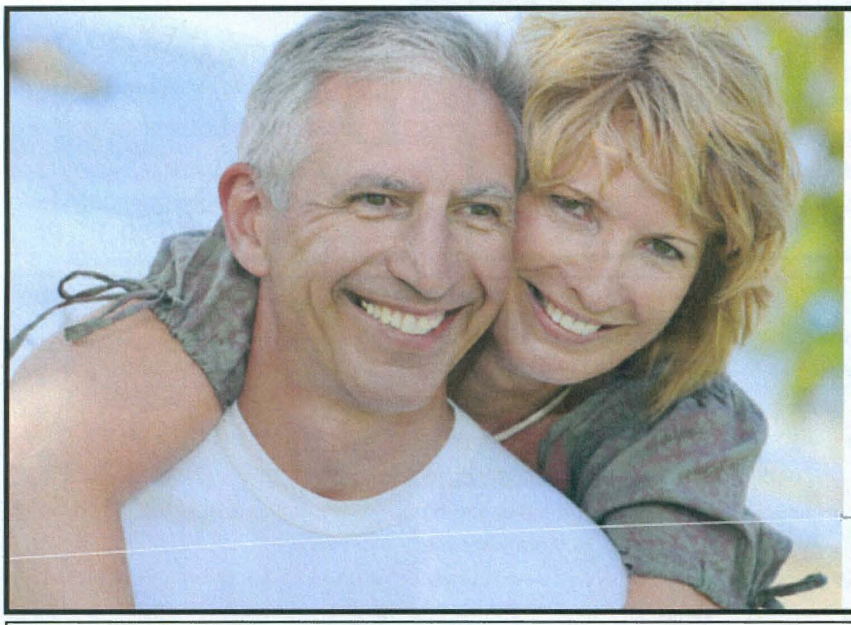

Behovet for antall soverom forandrer seg over tid. Det samme gjør lysten til å måke snø og klippe gress.

Snakk med oss om salg av bolig, samt finansiering og forsikring av ny bolig. Ta kontakt, så ser vi på mulighetene. Tlf. 70 11 30 00.

SPAREBANKEN MØRE

Kontakt til studiegrupper

Koordinator for studiegruppene:
Per Øfsdahl; 97177473, per.ofsdahl@mimer.no
Data Nybegynnere: Anne Lise Olsbø, 90020212, annelise_olsbo@hotmail.com
Data Videregående 1: Marit Kalvø, 47376148, marit.kalvo@gmail.com
Data Videregående 2: Liv Sølvi Hovden, 97084047, liv.hovden@mimer.no
Data Videregående 3: Asbjørn Johansen, 92839468, asbjornhj@online.no
Byen vår: Arne Edvardsen, 91729176, arne.edvardsen@mimer.no
Digital foto: Reidun Haavik, 98806011, reidun.haavik@mimer.no
Engelsk litteratur: Sandra Baraldsnes; 97784579; tbaralds@online.no
Kommunen vår: Oddny Heen, 90574183, oddny.heen@hotmail.no
Kunst: Astrid Hatlø; 70143085, astrid.hatlo@mimer.no
Helse og velvære: Erna Marø ; 70155781, ernamaro@online.no
Kunstmaling: Trygve Ratvik, 95279290, trygratv@online.no
Litteratur 1: Olav Dahl ; 70215102, e-hen-f@online.no
Litteratur 2: G. Humblen, 41208666, gunhild.humblen@gmail.com
Litteratur 3: Liv Ingebrigtsen, 91557760, liv.barbro.ingebrigtsen@mimer.no
Litteratur 4: Liv Holte ; 70143132, liv.holte@hotmail.com
Samfunn: Sjur Brande ; 92203697, sjur.brande@live.no
Spansk: Åshild Nordhus, 9717 7510, aanordhu@online.no
Quo Vadis: Sigurd Dybvik ; 91107120, sidy@mimer.no

Vi hører av og til at ordet ***universitet i*** navnet vårt kan mislede noen til å tro at man trenger allverdens avanserte bakgrunn, eller at vi sysler med ubegripelige tanker, og sånt noe.

Dette er helt feil. Vi er rett og slett en gjeng av enkle og greie mennesker av alle slag, som er interessert i lære ting som vi kan ha glede av sammen med andre. Så enkelt er det!

Les mer om formålet med vår felles aktiviteter på neste side — og si gjerne fra om du vil være med i noen av våre grupper.

Eller om du vil starte en ny gruppe?

BRAGES®
BILFORRETNING

service@brages.no
www.brages.no
telefon 7017 8200

vi lever av din tillit

Adresselapper settes her

Returadresse ved feil adresse:

Pensjonistuniversitetet i Ålesund
v/ Sjur Brande
Nybøbakken 8, leil 9
6011 Ålesund

B

POSTEN NORGE
P.P. PORTO BETALT

Tillitsvalgte 2012:
Leder Karl Johan Skårbrevik, Ystenesgt. 39, 6007 Ålesund, tlf 70142590, 92266295, kar-skaa@online.no
Nestleder Liv Tideman, Østre Aspehaug 12, 6010 Ålesund, tlf 7014 1480, 4803 8737, l-tidema@online.no
Studiekoordinator Per Øfsdahl, Brenneveien 13, 6013 Ålesund, tlf. 7015 0257, 9717 7473, per.ofsdahl@mimer.no
Sekretær Torun G. Eriksen, Fjelltunv. 29, leil 7, 6007 Ålesund, tlf 7013 3416, 9159 9366, torun@mimer.no
Kasserer Sjur Brande, Nybøbakken 8, seksjon 9, 6011 Ålesund, tlf 9220 3697, sjur.brande@live.no
Varamedlem Åshild Nordhus, Store-Nørve 13 d, 6009 Ålesund, tlf 97177510, aanordhu@online.no
Varamedlem Noralv Breivik, Urabakken 7, 6017 Ålesund, tlf. 70141876, 41440438, noralv.breivik@mimer.no
Redaksjonskomiteen består av: Bjørg Bang, tlf. 9268 9336, bjorg.bang@gmail.com; Herbert Gartz, tlf.9004 8885, herbert@gartz.no
Sjur Brande, tlf 9220 3697, sjur.brande@live.no; Karl Johan Skårbrevik, tlf. 92266295, kar-skaa@online.no

Pensjonistuniversitetets virksomhet er dannet på frivillig innsats, kombinert med egeninteresse og individuelle ønsker, samt behovet for sosial kontakt. Det å dele felles interesser er givende. Det gir oss nytt engasjement og utfordringer, utvider vår horisont, og gir oss nye kunnskaper. Det sosiale samværet på denne konstruktive måten gir oss tilhørighet, og det fører til at nye vennskap dannes.
I Pensjonistuniversitetet i Ålesund bruker vi idéene i *Universitetet for den tredje* alder slik:

1. **Først og fremst å vekke lysten til å lære, og derved stimulere til egen aktivitet;**
2. **dernest å gi pensjonister mulighet til å ta styring over eget liv; og ikke minst**
3. **det å være med i et sosialt nettverk.**

Det er ett av våre mange gode kort at Pensjonistuniversitetet har mange studiegrupper som drives med liv og lyst av egne medlemmer. Det legges stor vekt på det sosiale aspektet såvel som interessefeltet. Identitet, verdier og selvforståelse er andre poeng. Hovedparten av aktiviteten i studiegruppene våre bygger opp om akkurat dette. Vi diskuterer med respekt for andres meninger, og er velsignet fri for detaljert styring. Vi utvikler oss ved å lytte til hverandre, og modnes ved det.
Medlemskap er åpent for alle pensjonister og andre over 60 år. Medlemskap er uavhengig av tidligere utdannelse og yrkesmessig bakgrunn.

Oppdatert: 05.06.2013

Pensjonistuniversitetet i Ålesund. Møteplan høsten 2013.

Gruppe	Leder	Dag	Kl.	Måned	August			September				Oktober				November				Des		Serv./rydd. Temamøte
				↓Sted Uke→	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	
Litteratur 3	Liv Ingebrigtsen	Mandag	1200-1345	Aspøy Senior	12		26		9		23		7		21		4		18		2		
Litteratur 2	Gunhild Humblen	Mandag	1215-1400	Ålesund bibliotek	12		26		9		23		7		21		4		18		2		
Litteratur 1	Olav Dahl	Tirsdag	1100-1245		13		27		10		24		8		22		5		19		3		
Digital foto	Reidun Haavik	Mandag	1000-1145	Spjelkavik Seniorsenter		19		2		16		30		14		28		11		25		9	
Engelsk litteratur	Sandra Baraldsnes	Mandag	1000-1145		12		26		9		23*		7		21		4		18		2		
Kunstmaling	Trygve Ratvik	Tirsdag	1200-1430		13		27		10		24*		8		22		5		19		3		
Spansk	Åshild Nordhus	Tirsdag	1330-1530		13	20	27	3	10	17	24*	1	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	29. aug.
Data - Viderekomne 1	Marit Kalvø	Onsdag	1000-1145			21		4		18		2		16		30		13		27		11	26. sept.
Data - Viderekomne 2	Liv Sølvi Hovden	Onsdag	1000-1145		14		28		11		25*		9		23		6		20		4		31. okt.
Litteratur 4	Liv Holte	Onsdag	1200-1345			21		4		18		2		16		30		13		27		11	28. nov.
Kommunen vår	Oddny Heen	Torsdag	1000-1145		15		29		12		26*		10		24		7		21		5		12. des.
Data - Nybegynnere	Anne Lise Olsbø	Fredag	1000-1145		16		30		13		27*		11		25		8		22		6		
Data - Viderekomne 3	Asbjørn Johansen	Fredag	1000-1145			23		6		20		4		18		1		15		29		13	
Byen vår	Arne Edvardsen	Tirsdag	1000-1145	Frivilligsentralen		20		3		17		1		15		29		12		26		10	
Quo Vadis	Sigurd Dybvik	Tirsdag	1200-1345	Sjømannsvn.							24					29				26			
Kunst	Astrid Hatlø	Onsdag	1200-1345	Etter avtale	14		28		11		25		9		23		6		20		4		
Samfunn	Sjur Brande	Torsdag	1200-1345	Etter avtale		22		5		19		3		17		31		14		28		12	
Helse & velvære	Erna Marø	Torsdag	Etter avtale																				

Studiekoordinator: Per Øfsdahl, Brennevegen 13, 6013 Ålesund Tlf: 70 15 02 57 Mob.tel.: 97 17 74 73 E-adr.: per.ofsdahl@mimer.no
Studiegruppene må være oppmerksomme på når de skal hjelpe til med servering og rydding på temamøtene.

* **OBS!** På grunn av Seniorfestivalen må studiegruppene på Spjelkavik Seniorsenter finne seg andre lokaler eller alternative aktiviteter i uke 39.